

TAHKİMDE İPTAL DAVASI VE İPTAL DAVASININ AMAÇLARI BAKIMINDAN BAZI DEĞERLENDİRMELER

(The Case of Revocation of Arbitral Awards and for the Purposes of
Some of the Reviews of the Arbitration Case of Revocation)

Ar.Gör. Fikret YILDIRIM*

ÖZET

Türk Tahkim hukukunda ortaya çıkan hakem kararlarından; taraflardan en az birinin memnun olmaması ve iptal edilmesini talep etmesi halinde, söz konusu kararın ne şekilde iptal edilebileceği, iptal sebepleri ve süreci bu çalışmada ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Tahkim, Hakem Kararları, Hakem Kararlarının İptali, İptal Davası, İptal Davasının Usul ve Esasları.

Abstract

When at least one of the parties is not satisfied with an arbitral award under Turkish Law, revocation of arbitral award is requested. This study aims to examine how an arbitral award can be revoked. Within this framework, reasons for revocation, and the procedure of revocation are studied.

Keywords: Arbitration, Arbitral Awards, Revocation Of Arbitral Awards, The Case Of Revocation, The Principles And Procedures Of The Case Of Revocation.

GİRİŞ

Tahkim, tarafların aralarındaki mevcut veya muhtemel bir uyuşmazlığın hakem veya hakemlerce halli için yaptıkları anlaşma gereğince kararları kesin hüküm teşkil eden, devlet mahkemeleri kararları gibi icra edilebilen ve devletçe denetlenen özel bir

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırma Görevlisi.

yargı faaliyetidir denilebilir¹. Bu yargı faaliyeti sonunda verilen hakem kararı yargısal bir karar olsa da, bu hüküm mahkemelerin verdikleri hükümden farklı olarak, devletin hükümranlığına değil, tarafların iradesine dayanmaktadır².

Tahkim ilk olarak Türk hukuk sistemine 1856 yılında girmiş³ olsa da etkin kullanılamamıştır. Aslında 1927'den beri Hukuk Usul Muhakemeleri Kanunu ile daha etkin hale gelmiştir.

HUMK yürürlükte kaldığı sürece fazlaca değişikliğe uğramış olsa da tahkimin düzenlendiği kanunun 516.-536. maddelerinde esaslı bir değişiklik olmamıştır⁴. Ancak bu kadar yıllık tecrübeye rağmen de iç tahkim uygulamasında ileri gidilememiştir.

Bu uygulama sorununun temelinde yatan sebeplere bakıldığında ise önemli bir sebep olarak mevzuat eksikliği sayılabilir. Örneğin, HUMK döneminde hakem kararlarına karşı kanun yolu olarak Yargıtay'a gidilebilirdi; hakem kararlarına karşı iptal davası yoluna gidilemezdi.

Türk hukukunda tahkim mevzuatı ayrı kanunlarda düzenlenmekte; Milletlerarası Tahkim Kanunu(MTK), yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya Milletlerarası Tahkim Kanun'u hükümlerinin taraflar ya da hakem veya hakem kurulunca seçildiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanır.

Milli(iç) tahkimde ise HMK madde 407 uyarınca, MTK'nın tanımladığı anlamda yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar hakkında HMK'da yer alan tahkime ilişkin hükümler uygulanır.

Bu çalışmanın amacı da Hukuk Muhakemeleri Kanunu kadar yeni olan iptal davasını, tahkimin amaçlarını da dikkate alarak incelemektir. Bilhassa iptal davası

¹ ALANGOYA, H. Yavuz /YILDIRIM, Kamil /DEREN-YILDIRIM, Nevhis; **Medeni Usul Hukuku Esasları**, Beta Yayınları,7. Bası, İstanbul 2009, s. 595 vd.;ÖZBAY, İbrahim;**Yargıtayın Son Kararları Işığında Hakem Kararlarına Karşı Açılacak İptal Davasına İlişkin HMK M.439 Hükümünün Zaman Bakımından Uygulanması**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 16, Özel Sayı (Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan), 2014, s.779-811, s.779 (ÖZBAY-İptal Davası); KURU, Baki/ASLAN Ramazan/YILMAZ Ejder; **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 6100 Sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış**, 25. Baskı, Ankara 2014, s.779;-YILMAZ, Ejder;**Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, Ankara 2013, s.779; ÖZBAY, İbrahim; **Hakem Kararlarının Temyizi**, Ankara 2004, s.28, (ÖZBAY-Temyiz); KARSLI, Abdurrahim; **Medeni Muhakeme Hukuku**, İstanbul 2012, s.905; PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ ÖZEKES, Muhammet; **Medeni Usul Hukuku**, 14.bası, Ankara 2013, s.1064-1065.

² DEREN-YILDIRIM, Nevhis; **UNCITRAL Model Kanunu ve Milletlerarası Tahkim Kanunu Çerçevesinde Milletlerarası Tahkimin Esaslı Sorunları**, 1. Basım, 2004, Alkım Yayınları, s. 23, dipn. 22.

³ ÖZBAY-İptal Davası, s.779.

⁴ DAYINLARLI, Kemal; **"Tahkim Nedir Ve Tahkimin Faydaları Nelerdir?"**, İntes İç Tahkim Ve Uygulamaları Konferansı, 2013, (s.17-29), s.17.

ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra tahkimde gizliliğin, iptal davası sırasında da korunması karşısında aleniyet ilkesinin uygulanabilirliği değerlendirilecektir.

I. Genel Olarak İptal Davası

Milli tahkim açısından HMK'nın HUMK'tan en önemli farklarından bir tanesi şüphesiz hakem kararlarına karşı açılacak olan iptal davasını benimsemiş olmasıdır. HMK, HUMK un hakem kararları açısından benimsemiş olduğu sınırlı⁵temyiz sistemini terk ederek MTK ve UNCITRAL⁶ model kanununca da kabul edilmiş olan hakem kararlarına karşı iptal davası yolunu benimsemiştir⁷.

HMK'nın tahkim ile ilgili getirdiği yeniliklerin en başında hakem kararlarının iptali davasının iç tahkimde uygulanmasını sağlamış olmak gelmektedir⁸.

MTK ve UNCITRAL Model Kanunu tarafından kabul edilmiş olan iptal davası yolunun bugüne kadar iç tahkimde neden yer almadığına ilişkin sorunun cevabı aslında iç tahkimin uygulanmasının yaygınlaşmamasında aramak faydalı olacaktır. Zira bir sistemde ihtiyaç olduğu kadar kurum düzenlenir.

İptal davası teknik anlamda bir kanun yolu değildir. Zira kanun yolu, bir kardaki maddi ve usuli eksiklik ve hataların bertarafı için gerçekleştirilebilecek usuli yolları ifade eden "müracaat yolları"nın alt kavramıdır⁹. Türk hukukunda ise kanun yolu kavramından genellikle dar anlamda kanun yolu anlaşılmaktadır¹⁰.

Dar anlamda kanun yolunun iki önemli karakteristik özelliği bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, kanun yolunun erteleyici etkisi¹¹; diğeri ise, aktarıcı etkisi¹²

⁵ Sınırlı temyiz olmasının nedeni; HUMK m.533'te dört bent halinde sayılan temyiz sebeplerinin, çoğunluk görüşçe HUMK 428'e atıf yapılmaksızın, özel olarak ve sadece usule ilişkin olarak düzenlenmiş olduğunun kabul edilmesiydi. Bkz. SARISÖZEN, M. Serhat; **Medeni Usul Hukukunda Hakem Yargılaması**, Kazancı, 2005, s.108-111.

⁶ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration. <http://www.uncitral.org/uncitral/en/index.html>

⁷ ÖZBAY, İbrahim/KORUCU Yavuz; **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Tahkim**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 217-218; BUDAK, Ali Cem; "**Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Tahkim Hükümleri**", UTTDER, C. 1, S.1, 2012, (s.31-60), s 54; ÖZBAY-Temyiz,s.113; ALBAYRAK, Hakan; "**Tahkimde Kanun Yolları**", Terazi Hukuk Dergisi, Sa. 18, 2008, (59-88), s. 59.

⁸ ÖZBAY/KORUCU, s.217.

⁹ KALPSÜZ, Turgut; "**Türk Hukukunda Hakem Kararlarının Temyizi Sebepleri**", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Haziran 1997, Cilt XIX, Sayı 1, (s. 5-41), s.5-6.

¹⁰ GÜLTEK, Şule; **Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca İptal Davası**, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, DEÜSBE, İzmir 2011, s.62 ; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.869.

¹¹ Detaylı bilgi için bkz. YAVAŞ, Murat; **Medeni Usul Hukukunda Temyiz**, Seçkin Yayınları, İstanbul 2015, s.11 v.

¹² Geliştirici/Üst mahkemeye aktarıcı etki. YAVAŞ, s.17 vd.

yani, kararın bir üst mahkeme tarafından incelenmesidir¹³. Ancak HMK 439/4, cümle 3'te açıkça "Hakem kararına karşı iptal davası açılması kararın icrasını durdurmaz." denilmek suretiyle iptal davasının erteleyici etkisinin olmadığı açıklanmıştır. Ayrıca Tahkim yargılaması, devlet yargılaması sistemine göre de farklı bir sistem olduğundan kanun yolunun karakteristik özelliklerinden aktarıcı etkisinin de olmadığı anlaşılmaktadır.

İptal davası, tahkim yargılamasında yapılacak yargılama esnasında HMK m.439 f.2 de sayılan hallerin varlığı halinde hakem kararına karşı devlet yargısında açılacak bir davadır¹⁴. Ancak HMK m.439 f.2 de hakem/hakem heyetinin hukuku doğru uygulamış olup olmaması da iptal sebebi olarak düzenlenmemiştir. Bu açıdan da iptal davasının bir kanun yolu olmadığı anlaşılabilecektir.

İptal davası, HMK 439.maddeye göre; hakem kararının veya tavzih, düzeltme ya da tamamlama kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren bir ay içinde açılacaktır.

Esasen madde metninde geçen bir aylık sürenin hukuki niteliği hakdüşürücü süre olmasıdır. Zira bir sürenin hak düşürücü süre mi yoksa zamanaşımı süresi mi olduğunun tespiti, sürenin sonunda hakkın sona mı erdiğinin, yoksa hakkın ifa edilebilirliğinin borçlunun iradesine bağlı bir hale mi geldiğinin; mahkemece sürenin nasıl dikkate alınacağı ve sürenin hesabının nasıl yapılacağı tespiti ile yapılabilir¹⁵. Ayrıca bir hakkın korunması için kanunda öngörülen süre içinde hak sahibinin yapması gerekeni yapmaması halinde hakkın kendisi ortadan kalkarsa o sürenin hak düşürücü süre olduğunun kabulü gerekir¹⁶.

HMK m.103 f.1/g'de açıkça belirtildiği üzere, bu bir aylık süre adli tatilde de işleyecektir. Ancak belirtmek gerekir ki, HMK 95 vd. düzenlenen eski hale getirme kurumu bu süre açısından da uygulama alanı bulacak ve şartları varsa bu kurum burada kullanılacaktır.

İptal davası; HMK'nın 439. maddesinde belirtilen hallerin varlığı halinde açılabilir ve hakem kararının devlet mahkemesince iptal edilmesine ilişkin olan bir davadır. Bu yönüyle aslında hakem eliyle nihayete erdirilmiş olan bir uyuşmazlığın, ülke kanunlarınca getirilen kuralların usulen ağır şekilde aşılmasının da önüne geçilerek tahkime olan güvenin de artırılması hedeflenmiştir.

¹³ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 869-870; ALANGOYA /YILDIRIM/DEREN- YILDIRIM, s.445-446;KURU/ASLAN/YILMAZ, s.574.

¹⁴ ÖZBAY/KORUCU; s. 218.

¹⁵ AKÇAY, Ergin; **Türk Borçlar Kanunu'na Göre Zamanaşımı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s.12.

¹⁶ Yenilik doğuran haklar için söz konusu olan süreye hak düşürücü süre denir. Ayrıntılı bilgi için bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip: **Borçlar Hukuku Dersleri**, 1. Fasikül, Filiz Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul 1985, s.68.

Dolayısıyla Tahkim kurumuna olan güvenin artmasında iptal davasının varlığı¹⁷ ve ağırlığı inkar edilmemelidir. Zira HMK hakem kararlarının ağır usul hataları açısından büyük ölçüde iptal davası yoluyla denetlenebileceğini hükme bağlamıştır. Ancak bu yolu da zorunlu hale getirmeyerek bir aylık sürede bu davanın açılmasını, aksi takdirde de artık bu davanın açılmayacağını düzenlemiştir¹⁸.

HMK m.439 fıkra 2'de hakem kararlarına karşı açılacak iptal davasında hakem kararının iptali için dokuz bent halinde iptal sebepleri düzenlenmiştir. Bu iptal sebepleri şöyledir:

1- Tahkim sözleşmesinin taraflarından birinin ehliyetli ya da tahkim sözleşmesinin geçersiz olduğu,

2- Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, sözleşmede belirlenen veya bu Kısımda öngörülen usule uyulmadığı,

3- Kararın, tahkim süresi içinde verilmediği,

4- Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar verdiği¹⁹,

5- Hakem veya hakem kurulunun, tahkim sözleşmesi dışında kalan bir konuda karar verdiği veya talebin tamamı hakkında karar vermediği ya da yetkisini aştığı,

6- Tahkim yargılamasının, usul açısından sözleşmede veya bu yönde bir sözleşme bulunmaması hâlinde, bu kısımda yer alan hükümlere uygun olarak yürütülmediği ve bu durumun kararın esasına etkili olduğu,

7- Tarafların eşitliği ilkesi ve hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmediği,

8- Hakem veya hakem kurulu kararına konu uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmadığı,

9- Kararın kamu düzenine aykırı olduğudur.

Bu haller tespit edilirse aynı hükme göre ilgili hakem kararı iptal edilebilir. As-

¹⁷ YEŞİLİRMAK, Ali; **Türkiye'de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, 2011, s.122.

¹⁸ Bu noktada HMK'nın eski hale getirme ile ilgili hükümleri saklıdır. Zira bu hükümler uygun düşüldüğü ölçüde tüm uyuşmazlıklara uygulanır.

¹⁹ Y.15.HD, E. 2015/375, K. 2015/1233, T. 16.3.2015 "...Asıl ve karşı dava, hakem kurulu kararının iptali istemine dair olup; mahkemece asıl ve karşı davanın reddine dair verilen karar davacı karşı davalı iş sahibi idare vekilince temyiz edilmiştir. 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 15. maddesi uyarınca, işin esasına yönelik temyiz gerekçeleri hakem kararının iptali davasında dinlenemeyeceği gibi temyiz nedeni olarak da kabul edilemeyeceğinden, davacı karşı davalı iş sahibi idare vekilinin işin esasına yönelen temyiz nedenleri inceleme kapsamı dışında tutularak temyiz incelemesi yapılmıştır..."

İnada kanun lafzından her ne kadar iptal sebeplerinin tespiti halinde hakem kararının iptalinin zorunlu olmadığı anlaşılrsa da, esasen burada bu sebeplerin bulunması halinde ancak kararın iptal edilebileceği ve kanımızca iptal davası açılmışsa artık sebebin tespiti ile de bu kararın verilmesinin zorunlu olduğu anlaşılmalıdır.

İptal sebepleri tahdidi olarak sayılmıştır²⁰. Bu konuda aksine görüş tahkimin niteliğine uygun düşmeyecektir. Zira tahkim, tarafların gizlilik ve çabukluk gibi sikkilerle tercih ettiği ve uyuşmazlığın konusunda uzman hakemlerce incelenen devlet yargısı dışında bir sistemdir. Bu sistemin uygulanabilir olması için de hakemlerin hukuku doğru uygulayıp uygulamadığı²¹ ya da hakemin altlama faaliyetini doğru yerine getirip getirmediği gibi durumlar iptal sebebi olarak düzenlenmemiştir.

Ayrıca hakem veya hakem kurulunun, tahkim sözleşmesi dışında kalan bir konuda karar verdiği iddiasıyla açılan iptal davasında, tahkim sözleşmesi kapsamında olan konuların, tahkim sözleşmesi kapsamında olmayan konulardan ayrılması mümkün olduğu takdirde, hakem kararının sadece tahkim sözleşmesi kapsamında olmayan konuları içeren bölümü iptal edilebilir²².

İptal davasında, uyuşmazlığın esasına girilmesi ve hüküm kurulması istenmez; sadece iptal sebeplerinin varlığının tespiti ile hakem kararının iptali istenir²³.

HMK m.439/4 e göre İptal davası, bir ay içinde açılabilir. Bu süre, hakem kararının veya tavzih, düzeltme ya da tamamlama kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

İspat yükü ise; kanunda sayılan iptal sebeplerini ileri sürmek suretiyle iptal davası açan tarafın üstündedir.

A. İptal Davasında Verilebilecek Kararlar ve Bu Kararlara Karşı Gidilebilecek Kanun Yolları

HMK 439/7 ye göre İptal kararı; HMK m. 439/2 deki belirtilen iptal sebeplerinden;

-Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, sözleşmede belirlenen veya bu Kısmında öngörülen usule uyulmadığı veya,

²⁰ HMK m.439'a ilişkin Madde Gerekeşi.

²¹ PEKCANİTEZ, Hakan; **Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Tahkime İlişkin Hükümleri, ICC IX. Milletlerarası Tahkim Semineri**, 19 Nisan 2011 Ankara, ICC Türkiye Milli Komitesi Yayını, Ankara 2011, (PEKCANİTEZ-Tahkim), s.80; KURU/ASLAN/YILMAZ, s.793; ÖZBAY, İbrahim; **6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi?**, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, Ankara 2013, (ÖZBAY-HMK), s.543; ÖZBAY/KORUCU, s.220; HMK m.439'a ilişkin Madde Gerekeşi.

²² HMK m.439/3;Y.15.HD., E. 2007/3708, K. 2007/7216 Sayılı Kararı.

²³ ÖZBAY/KORUCU, s.253.

-Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar verdiği veya,

-Hakem veya hakem kurulunun, tahkim sözleşmesi dışında kalan bir konuda karar verdiği veya talebin tamamı hakkında karar vermediği ya da yetkisini aştığı veya,

-Tahkim yargılamasının, usul açısından sözleşmede veya bu yönde bir sözleşme bulunmaması hâlinde, bu Kısımda yer alan hükümlere uygun olarak yürütülmediği ve bu durumun kararın esasına etkili olduğu veya,

-Tarafların eşitliği ilkesi ve hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmediği,

hallerinden birine dayanılarak verilirse ve ayrıca da taraflar aksini kararlaştırmamışlarsa, taraflar hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilirler. Yine taraflar isterlerse eski hakemleri tayin edebilirler.

7.fıkraya göre iptal davasının kabulü hâlinde, kabul kararı temyiz edilmezse de tarafların eski hakemleri tayin edebilme ile hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilme hakları mevcuttur.

HMK m.439/6'ya göre taraflar iptal davası hakkında verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurabilir. Ancak temyize başvurulması hakem kararının icrasını durdurmaz. Taraflardan birinin talebi üzerine hükmolunan para veya eşyanın değerini karşılayacak bir teminat gösterilmek şartı ile kararın icrası durdurulabilir. HMK 439.maddede bu imkanın iptal davası sırasında kullanılacağı düzenlenmiştir; ancak temyiz aşamasında böyle bir hak düzenlenmemiştir. Üstelik böyle bir hakkın temyiz aşamasında kullanılması tahkimin hızlilik/çabukluk unsuruna da aykırı düşecektir.

Temyiz incelemesi ise iptal sebepleriyle sınırlı olarak²⁴, öncelikle ve ivedilikle

²⁴ Ancak Y, 15. HD E. 2014/2325, K. 2014/5858, T. 20.10.2014 kararında "...Her ne kadar tahkim şartı ya da sözleşmesi yargılamanın devlet mahkemelerinde mi yoksa hakemde mi görüleceğine ilişkin olduğundan usul sözleşmesi niteliğinde ise de, bu sözleşmenin düzenlenmesi ve geçerliliği maddi hukuk işlemidir. Tahkim şartı ya da sözleşmesi yapılması maddi hukuk işlemi olduğundan sonradan çıkarılan yeni kanunlar, düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan kanuna göre geçerli olarak kurulan sözleşmeleri ve sözleşme hükümlerini geçersiz hale getirmez. Maddi hukuk sözleşmelerinin geçerliliklerinin yapıldığı tarihteki yasa hükümlerine tabi olduğu doktrin ve Yargıtay içtihatlarında tartışmasız kabul edilmektedir. Bu durumda tahkim şartını da ihtiva eden yanlar arasındaki sözleşme maddi hukuk işlemi olduğu, taraflar uyuşmazlığın hakemde ve açıkça geçerli kanunlar (tüm hukuk kuralları, hukuk usulleri, yasa hükümleri ve Yargıtay emsal kararları) denilmek suretiyle, sözleşmenin yapıldığı tarihte o kanun yürürlükte ve geçerli olduğundan HUMK'ya göre çözümünü kabul ettikleri ve bu sözleşme halen geçerli ve taraflar için bağlayıcı bulunduğundan sözleşme tarihindeki maddi ve usul hukuku kurallarının uygulanması gerekir. Somut olayda 6100 sayılı HMK'nın 439. maddesiyle getirilen hakem kararlarına karşı sadece iptal davası açılabilmesi hükmünün uygulanması olanağı bulunmamaktadır. Uyuşmazlığın sözleşme tarihinden sonra yürürlüğe giren HMK hükümlerine göre değerlendirilip reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı ise de; asıl dava ba-

karara bağlanır. Böylece kanun koyucu temyiz mahkemesinin iptal sebeplerini genişleterek incelemesinin önünü kapatmıştır²⁵. Buna paralel olarak da temyize başvurulmasının hakem kararının icrasını durdurmayaacağı da aynı madde de düzenlenerek tahkimin hızlilik/çabukluk amacına özen gösterilmiştir.

İptal davasında mahkeme iddia olunan iptal sebebinin ya da sebeplerini²⁶ tespit edemezse artık dava reddedilir. Bu karara karşı temyiz yoluna gidilebilir. Ancak hakim iptal sebebinin varlığının tespitine karar verirse ve taraflar bu kararı temyiz etmezse karar kesinleşecek ve hakem kararı iptal edilmiş olacaktır.

İptal davasına ilişkin mahkemece verilmiş kararın temyizi neticesinde verilen karara karşı karar düzeltme yoluna gidilemeyecektir²⁷.

B. İptal Davasında Uygulanacak Yargılama Usulü

İptal davası devlet yargısında görülecektir. Yani iptal davası, HMK m.316/1-f anlamında²⁸ mahkemenin görev alanına dahildir ve aynı hüküm gereği iptal davası basit yargılama usulüne tabidir.

kımından HUMK'nın 521/2. maddesi uyarınca hakemlerin reddinin 5 gün içerisinde istenebileceği düzenlendiğinden, birleşen dava bakımından da dosyanın temyizen incelemesi yapılabileceğinden, hakemlerin reddi ve hakem kararının iptal istemlerinin reddine ilişkin karar sonucu itibarıyla doğru bulunduğundan 6100 sayılı HMK'nın geçici 3. maddesi yollamasıyla 1086 sayılı HUMK'nın 438 / son maddesi uyarınca mahkeme kararının gerekçesi bu şekilde değiştirilmek suretiyle onanması uygun bulunmuştur.” ve yine Y. 15.HD; E. 2014/5988, K. 2015/1011, T. 26.2.2015 kararında “..Taraflar arasında imzalanan sözleşmenin tahkime dair 67/3. maddesinde hakem kurulunun kararını Türk maddi hukuku ve Türk hukuk usulü kurulları çerçevesinde verecekleri hükmü bağlanmış olduğundan Yargıtay İçtihadı Birleştirme H.G.K.'nin 28.1.1994 gün ve 4/1 Sayılı kararı uyarınca ve 1.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 Sayılı HMK'nın tahkime dair 439. maddesinde hakem kararına karşı yalnızca iptal davası açılabilceği hükmü getirilmiş ise de; Dairemizin yerleşik içtihat ve uygulamalarında tahkim sözleşmesi ya da tahkim şartının konulduğu sözleşme, maddi hukuk işlemi olup sözleşmenin yapıldığı tarihteki hükümlere tabi olacağı ve eldeki davanın dayanağı sözleşmenin yapıldığı 14.9.2000 tarihinde yürürlükte bulunan ve somut olayda uygulanması gerekli 1086 Sayılı HUMK'nın 516 vd. maddelerinde hakem kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurulabileceği kabul edildiğinden hakem kurulunca verilen en son hakem kararının Türk hukuk kurallarına ve sözleşmeye uygun olup olmadığının temyiz yoluyla incelenebileceği kabul edilerek temyiz incelemesi yapılmıştır...” şeklinde bir yolla bu hükmü eski tarihli hukuki işlemler açısından uygulamamaktadır.

²⁵ GÖRGÜN, L.Şanal; **Medeni Usul Hukuku**, Ankara 2014, s.500; KARSLI, s.940; YILMAZ; s.1771; ÖZBAY/KORUCU, s.254; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.1086; KURU/ASLAN/YILMAZ, s.793; MUŞUL, Timuçin; **Medeni Usul Hukuku**, 3.Baskı, Adalet Yayınevi, İstanbul 2012, s.671

²⁶ Bu davada da taraflarca getirilme ilkesi uygulanır ve hakim HMK madde 25 ile bağlıdır.

²⁷ Y.11.HD., 31.05.2013 tarih, E.2012/7588, K. 2013/11439 sayılı Kararı; ÖZBAY/KORUCU, s.255

²⁸ HMK m.316/1-f'de açıkça “Tahkim hükümlerine göre, mahkemenin görev alanına giren dava ve işler” denilmek suretiyle; tahkim hükümlerine göre mahkemenin görev alanına giren dava ve işlerin basit yargılama usulüne tabi işlerden olduğu belirlenmiştir

Basit yargılama usulünde dava dilekçesi ve davaya cevap dilekçesi verilmekle dilekçeler teatisi bitmiş olacaktır. Zira basit yargılama usulünde, yazılı yargılama usulündeki gibi cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçesi verilmeyecektir²⁹. Ancak HMK m.322/1 gereği yazılı yargılama usulüne ilişkin hükümler uygun düştüğü ölçüde iptal davasında da uygulanır.

HMK m.439/1'e göre iptal davası öncelikle ve ivedilikle görülecektir. Aynı maddenin 5. fıkrasına göre de; iptal talebi, davaya bakan mahkeme aksine karar vermedikçe, dosya üzerinden incelenerek karara bağlanır. Tarafların tahkime başvurmada öncelikli nedenlerden olan uyuşmazlığın çabuklukla çözülmesi amacına hizmet eden bu düzenlemeler ile duruşma gibi yargılamayı uzatan nedenlerin ortadan kaldırılması amaçlandığını ileri süren görüşe³⁰ kesinlikle katılmamaktayız. Zira kanunun aynı maddesinin 4.fıkrasında hakem kararına karşı iptal davası açılması kararın icrasını durdurmayacağı açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca da iptal davası açısından getirilen bu hükmün, davada incelenen iptal sebeplerinin tespitinin dosya üzerinden yapılabilceği düşünülerek getirildiği de madde gerekçesinden de anlaşılabilir.

HMK m.439/4'te "tarafardan birinin talebi üzerine hükmolunan para veya eşyanın değerini karşılayacak bir teminat gösterilmek şartı ile kararın icrası durdurulabilir" hükmü ihdas edilmiştir. Doktrinde mahkemenin teminat karşılığı hakem kararının icrasını durdurması için, mahkemenin iptal iddiasını ciddi görmesi gerektiği savunulmuştur³¹.

Esasen tedbir niteliğinde olan bu imkanın mahkemenin takdirine bırakmak kanaatimizce tahkimin niteliğine uygun düşmeyecektir. Zira söz konusu uyuşmazlığın bir ticari sırrın kime ait olduğu faraziyesinde, tedbirin teminat karşılığında hemen verilmesi ile ticarî sır korunmuş olacaktır. Ancak sadece iptal iddiasının ciddi görülmemesi sebebiyle tedbirin reddedilmesi ve yargılama sonunda davacı tarafın iddiasında haklı çıkması durumunda, kararın icra edilmesi sebebiyle ticarî sır karşı tarafça bilinmiş olacak ve artık ticarî sırrın sır niteliği ortadan kalkmakla birlikte korunması açısından elde bulunan hukuki imkanlar telafisi mümkün olmayacak şekilde yok olmuş olacaktır³². Bu durum ihtiyati tedbir kurumunu düzenleyen HMK'nın 389. vd. maddelerinin düzenlenme amacına uygun da düşmeyecektir.

Öte yandan 4. Fıkra da verilmiş bu imkanın tahkimin çabukluk amacına da ters

²⁹ HMK m.317/3; Basit yargılama usulünde bu şekilde dilekçe sayısının sınırlanmasının sebebi, bu usulde görülecek işlerin basit olması ve kısa sürede karara bağlanması gerekliliğidir. PEKCANI-TEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.862.

³⁰ ÖZBAY-HMK, s.542; ÖZBAY/KORUCU, s.253.

³¹ KONURALP, Cengiz Serhat; **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim**, İÜSBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2011, s.215.

³² YILDIRIM, Fikret; **Ticarî Sır Bakımından Aleniyet İlkesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, MÜSBE, İstanbul 2015, (YILDIRIM-Ticarî Sır), s. 89 vd.

düşmemesi gerekecektir. Bu nedenle de bu imkanın iddianın ciddiyetiyle değil korunması amaçlanan menfaatin ağırlığıyla sınırlanması kanaatimizce uygun olacaktır.

C. İptal Davasında Görevli Ve Yetkili Mahkeme

Hakem/hakem heyeti kararlarına karşı açılacak olan iptal davasında yetkili ve görevli mahkemenin belirlenmesinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 410. maddesinde "Tahkim yargılamasında, mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işlerde görevli ve yetkili mahkeme tahkim yeri bölge adliye mahkemesidir. Tahkim yeri belirlenmemiş ise görevli ve yetkili mahkeme, davalının Türkiye'deki yerleşim yeri, oturduğu yer veya işyeri bölge adliye mahkemesidir." şeklindeki hüküm kullanılmalıdır. Ancak henüz Bölge Adliye Mahkemeleri fiili olarak çalışmaya başlamadığı için bu maddenin uygulanamamasından kaynaklı olarak doktrinde görevli mahkemenin neresi olduğu noktasında tartışmalar³³ mevcuttu. Kanun koyucu ise 6545 sayılı Torba Kanun'un 45.maddesinin 4.fıkrası ile "12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa ve 21/6/2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa göre yapılan tahkim yargılamasında; tahkim şartına ilişkin itirazlara, iptal davalarına, hakemlerin seçimi ve reddine yönelik davalar ile yabancı hakem kararlarının tanıma ve tenfizine yönelik davalarailişkin tüm yargılama safhaları, bir başkan ve iki üye ile toplanacak heyetçe yürütülür ve sonuçlandırılır." demek suretiyle bu tartışmalara son vermiştir. Böylece iptal davalarına karşı görevli mahkeme bir başkan ve iki üye ile toplanacak olan Asliye Ticaret Mahkemeleri olacaktır.

İptal davasında yetkili mahkeme ise HMK m.439/1, cümle 2'de "İptal davası, tahkim yerindeki mahkemede açılır..." denilmek suretiyle açıkça belirtilmiştir. Buna göre hakem/hakem kurulunun verdiği karara karşı iptal davasında yetkili mahkeme tahkim yeri mahkemesidir. Ancak tahkim yeri belirlenmemişse yetkili mahkeme, davalının Türkiye'deki yerleşim yeri, oturduğu yer veya işyeri Asliye Ticaret Mahkemeleri yetkili mahkeme olacaktır.

II. Kanunda Düzenlenen İptal Sebepleri Açısından Bazı Eleştiriler

Tahkim sözleşmesinin yapılabilmesi için gerçek kişi olan tarafların hak ve fiil

³³ -Asliye hukuk mahkemesi olmalı görüşü için bkz. PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.79-80. TAŞPINAR-AYVAZ, Sema; **Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) Zaman Bakımından Uygulanması**, Ankara 2013, s. 213. VURALOĞLU, Mehmet Oğuz; "HMK'nun Tahkim Hakkındaki Hükümleri" YÜHFD, Prof. Dr. Erhan ADAL'a Armağan, C. VIII, Sa. 2, 2011, s. 1062.

-Asliye ticaret mahkemesi olmalı görüşü için bkz. YILMAZ, s. 1769.

-Hem Asliye hukuk mahkemesi hem de Asliye ticaret mahkemesi olmalı görüşü için bkz. KARADAŞ, İzzet; **Ulusal (İç) Tahkim**, Ankara 2013, s. 215.

Eski kanun yolu sisteminin devamı gerekir diyen görüş için bkz. KARSLI, s. 939.

ehliyetine sahip olmaları gerekir³⁴. Ancak tarafların ehliyetsizliğinin ileri sürülmesinin tarafların iradelerine bırakıldığının da doktrinde kabul edildiği anlaşılmaktadır³⁵.

Bu noktada hukukumuzda sözleşmelerin geçerliliği açısından bir değerlendirme yapılması gerekir.

TMK m.14'te "Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur" denilmektedir. Yine aynı kanunun 15. Maddesinde ise ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiillerinin hukuki sonuç doğurmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu maddeler değerlendirildiğinde ise fiil ehliyetine sahip olmayan birinin yapmış olduğu tahkim sözleşmesi ve bu sözleşmeye istinaden yapılan tahkim yargılaması sonunda tarafların bu nedene dayanan iptal davası açmaması ile hakem kararının icra edilebilir hale gelmesi yoluyla da TMK m.15 hükmü kanaatimizde doğru olmayacak şekilde aşılmış olacaktır. Zira iptal davası açılmayan hakem kararları artık bir denetime tabi tutulmamış olacaktır.

HMK m.439/2-d bendinde düzenlenmiş olan "hakemin talebin tamamı hakkında karar vermediği" iddiasıyla açılacak olan iptal davasında taleplerin aslilik ve fer'ilik ilişkisi içerisinde olması durumunda ve asli talep için verilmiş bir kararın bulunduğu ancak fer'i talep için bulunan bir kararın olmadığı gerekçesiyle de iptal davasının açılabilmesi mümkün gözükmektedir. Ancak asli talep için verilen kararın aslında fer'i talebin reddi anlamına geldiği durumlarda bu davanın açılmayacağını düşünmekteyiz.

Ayrıca HMK kapsamındaki hakem kararları, verildikleri anda icra edilebilir hale gelmektedir. Bu sebeple mahkemeler, iptal davası açılmaması halinde, hakem kararı üzerinde herhangi bir denetim mekanizmasına sahip olamayacaklardır.

Mahkemelerin aksine, tarafların ellerinde hakem kararlarının iptali davası açabilmek suretiyle denetim açısından bir imkan bulunmaktadır. Ancak bu imkanın; hakem kararına karşı iptal davası açılmadığı durumlarda³⁶ nasıl telafi edilebileceği konusu zannımızca aşırı önem arz etmektedir. Zira SÜRAL'ın belirttiği üzere³⁷ devlet mahkemesi tarafından incelenmemiş ve hemen icra edilebilen bir hakem kararının

³⁴ YILMAZ, s.1766; KARSLI, s.940; KARADAŞ, s.217; PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.1086; KURU/ASLAN/YILMAZ, s.793.

³⁵ ÖZBAY/KORUCU, s.227.

³⁶ Örneğin sürenin dolmuş olması, ya da ileri sürülen sebebin dışında bir sebeple iptali gereken bir hakem kararının varlığı...

³⁷ "İptal davasının süresinin geçmesi ve hakem kararının icra edilebilir hale gelmesi için mahkemenin herhangi bir denetim yapamaması karşısında, ortaya bir denetimsizlik ve tahkim yargılamaları açısından olumsuzluk çıkmayacak mıdır?" Bkz. SÜRAL, Ceyda; **Hakem Kararlarının İcrası Ve İptal Davası**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 16, Özel Sayı (Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan), 2014, (s.1377-1411), s.1382.

tahkime elverişlilik şartını sağlamaması durumunda veya bu hakem kararının kamu düzenine aykırı olması durumunda ne olacaktır?

Bu sorunun çözümü için doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüş³⁸ bu hallerde verilen hakem kararının yok hükmünde olacağını belirtmektedir. Yok hükmünde olan kararlarınise hiçbir etki doğurmayacakları gibi, yok hükmünde olan kararın ortaya konması için tespit davası da açılmaz. Zira tespit davası açmak için hukuki yarar şartı sağlanmamaktadır. Bu noktadan hareketle de, aynı uyuşmazlığın yeniden dava edilebileceği³⁹ ve böylece kamu düzenine aykırı hakem kararının işlenemez hale getirilebileceği savunulmaktadır.

Diğer bir görüş ise HMK Madde 302/4 hükmünün⁴⁰ hakem kararları için de kıyasen uygulanması gerektiğini ifade etmiştir⁴¹. Ancak mahkeme burada sadece sürenin geçtiğini veya kararın onandığını dikkate almaktadır ve herhangi bir içerik

³⁸ UMAR, Bilge; **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, Yetkin Yayınları, Ankara 2011, s. 1206. Yok hükümler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZEKES, Muhammet, “**Medeni Usul Hukukunda Yok Hükmü ve Etkisiz Hükmü**”, Yargıtay Dergisi, 2006/I, (s. 661-699). Buna göre; görünüşte bir karar bulunmasına rağmen, bu karar mahkemeleri veya tarafları bağlamaz. Yok hükmün icra edilmesi mümkün değildir. Bkz. SÜRAL, s.1382.

³⁹ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.835.

⁴⁰ Kesinleşme şerhinin konuluş şeklinin düzenlendiği kanun hükmü.

⁴¹ BUDAK, s. 57.Y. 8. HD.,E. 2014/14898, K. 2015/22651,T. 16.12.2015”. *Uluslararası Tahkim Mahkemesi'nin kararlarının nasıl icra edilebileceğine dair 4686 Sayılı Milletler Arası Tahkim Kanunu 15/son maddesi “İptal davası için öngörülen sürenin geçtiği veya tarafların iptal davası açmaktan feragat ettiği hallerde, hakem kararının icra edilebilir olduğuna dair belgenin verilmesi sırasında (A) fıkrasının 2. bendinin (a) ve (b) alt bent hükümleri mahkemece re'sen dikkate alınır. Bu halde mahkemece aksine karar verilmemiş, inceleme dosya üzerinden yapılır” hükmünü içermektedir. Buna göre Milletlerarası Tahkim Kanunu'na göre verilen hakem kararının icrası, karar hakkında iptal davası açılıp açılmadığına göre değişmektedir. Karar hakkında süresinde iptal davası açılmaz ise veya iptal davası açılmasından vazgeçilmesi halinde tahkim kararı kesinleşir, dolayısı ile kesin olarak verilen tahkim kararı için asliye hukuk mahkemesince talep üzerine taraflara hakem kararının icra edilebilir olduğuna dair bir belge verilir. Hakem kararına karşı iptal davası açılması halinde ise iptal davasının sonuçlanması gerekir ve varsa verilen iptal kararının tasdik olunarak kesinleşmesinden sonra asliye hukuk mahkemesi hakem kararının icrası için icra edilebilir olduğuna dair belgeyi talepte bulunan tarafa verir. Bu belge harca tabi değildir. Ancak hakem kararının icraya konulması halinde Harçlar Kanunu hükümleri uygulanır.Somut olayda; tahkim kararına karşı, ... 20 Asliye Hukuk Mahkemesi'ne 2004/... Esas sayılı dosya ile kararın hükmü kısmında yer alan “KDV ve gecikme faizinin brüt gelir kapsamından çıkarılacağına” dair 7 numaralı bendinin iptali için dava açılmış, anılan dava sonucunda Mahkemece tahkim kararının 7 numaralı bendinin, Danıştay'ca verilen kararlar gereği kamu düzenine aykırılık teşkil edeceği gerekçesi ile iptaline karar verilmiş, bu karar da temyizden feragat edilmesi nedeni ile kesinleşmiştir. Şikayete konu takipte iptal davasına konu edilmeyen kısımlar talep edilmektedir. Bu durumda icra emrine konu ICC Uluslararası Tahkim Mahkemesi'nin 05.01.2004 tarih ve 12174 Sayılı kararının “icra edilebilir olduğuna dair” yukarıda açıklanan şekilde bir belge dosyaya sunulmadığından, tahkim kararının icraya konulması mümkün değildir. Mahkemece şikayetin kabulüyle takibin iptaline karar vermek gerekirken yazılı gerekçe ile hüküm tesisi isabetsizdir...”*

incelemesi yapamamaktadır. Ayrıca da mahkeme örneğin kamu düzenine aykırılık görse bile artık kesinleşme şerhini vermeme gibi bir yetkisi olmayacaktır.

Kanaatimizce bu sorunun çözümünde ayırım yaparak çözüme ulaşmak gerekir.

Öncelikle kamu düzenine aykırı olarak verilmiş bir hakem kararına karşı tarafların bu kararı kabul etmiş olmaları durumunda artık bu kararın işletilmesi gerektiği düşünülmektedir. Örneğin kumar borcu gibi ya da ahlaka mugayir bir durumdan kaynaklı alacağın varlığı gibi nedenlerle çıkmış bir uyuşmazlıkta verilmiş olan hakem kararına karşı taraflar iptal davası açmamışsa ve icrası talep edilen hükmün icrasına taraf engel olmak istememişse artık bu hükmün uygulanması gerekir.

Zira bu hükmün uygulanmasına taraflar dışında örneğin icra memurunun takdir hakkına dayanarak engel olunmaya çalışılması Tahkim kurumunu işlevsiz bırakmak olacağı gibi aynı zamanda tarafları da bu tip durumlarda devlet yargısı ya da devletçe tanınmış sistemlerin dışına itebilecektir.

Ancak taraflardan biri iptal davası aç(a)madığı için kamu düzenine aykırı olarak verilmiş bir hakem kararına karşı etkilenen 3. kişilerin gidebileceği yol ise yukarıda açıklandığı üzere hakem kararının yok hükmünde olacağı gerekçesiyle aynı uyuşmazlık için devlet yargısında yeni bir dava açmak olmalıdır. Bu çözüm yolu medeni usul hukuku mantığına da uygundur.

Ayrıca mukayeseli hukuktaki çözüm yolunun da uygulanamayacağını düşünmekteyiz. Buna göre; iptal kararı, tahkim anlaşmasının taraflarından birinin ehliyesiz olması, tahkim anlaşmasının geçersiz olması, kararın tahkim süresi içinde verilmesi veya uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmaması sebeplerinden birine dayanıyorsa, artık bir tahkim anlaşmasının mevcudiyetinden bahsedilemeyecektir. Tahkim anlaşmasının mevcudiyetinden bahsedilemeyeceği için de uyuşmazlığın tahkim yolu ile çözümlenmesi mümkün olmayacak ve uyuşmazlığın devlet mahkemeleri nezdinde çözülmesi gerekecektir⁴². Hollanda hukukunda da açık bir düzenleme ile hükmün tahkim anlaşmasının geçersizliği nedeniyle iptal olması durumunda mahkemelerin yargılama yetkisinin canlanacağı düzenlenmektedir⁴³. Ancak buradaki çözüm yolu iptal davasının açılması hususunu kapsamaktadır, iptal davasının açılmadığı durumlarda ne olacağı açıklanmamıştır.

⁴² KALPSÜZ, Turgut; **Türkiye’de Milletlerarası Tahkim**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2007, Sözkesen Matbaacılık (Tahkim), s. 30; GÜLTEK, s. 70.

⁴³ MOSES, L. Margaret; **The Principles and Practise of International Commercial Arbitration**, Cambridge University Press, United States of America, 2008, s. 199’den aktaran GÜLTEK, s.70.

III. İptal Davasının Amaçları Bakımından Bazı Sorunların Değerlendirilmesi

A. Tahkimin Amaçları

Tahkimin tercih edilmesinde belki de en önemli faktör tahkimin hızlılığıdır. Hızlılıktan kastın ise aslında uyumsuzluğun devlet yargısında yıllar boyu sürmesine karşılık⁴⁴ tahkimde bu kadar sürmemesidir. Tahkimin bu hızlılığıнын temel nisbi sebepleri olarak hem hakemlerin mesai kavramının sınırlı olmaması⁴⁵ hem de iş yükünün devlet yargısındaki hakimlere göre çok daha az olması⁴⁶ söylenebilir.

HMK m.424'te “ Taraflar, hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama usulüne ilişkin kuralları, bu kısmın emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, serbestçe kararlaştırabilir “denilmek suretiyle belirtildiği üzere tarafların yargılamada sıkı usul kurallarıyla bağlı olmaması⁴⁷ da yine tahkim yolunun seçilmesinde önemli bir tercih sebebidir.

Taraflar açısından tahkimin önemli bir tercih sebebi de uzman hakemlerin uyumsuzluğa karar verebilecek olmasıdır. Zira hakimler için tüm uyumsuzluklarda uzmanlık beklenemez. Bu açığın tahkim yoluyla kapatılması mümkündür⁴⁸.

Tarafların tahkimi tercih nedenleri bu kadarla sınırlı değildir. Buna göre; tarafların iradelerinin esas alınması, bürokratik engellemelerden arı olma isteği gibi psikolojik nedenler ile gizlilik esas amaçlardan olduğu söylenebilir.

Ancak tahkim yolunun seçilme nedenlerinin temelinde yatan şey ise kanaatimizce gizliliktir. Zira devlet yargılamasında birçok ticari sırrın ifşa olma riski⁴⁹ ve bu riske karşılık ticari sır içeren delillere dayanamamaktan kaynaklı davaların kaybedilmesi durumu mevcuttur. İşte gizliliğin bu kadar önemli olduğu bir yargılama sisteminde iptal davasının bu amaca verebileceği zararları açıklamak gerekir.

B. İptal Davasının Amacı

İptal davasının esas amacının tahkimin hızlılığını temin etmek olduğunu ileri

⁴⁴ ÖZBAY/KORUCU, s.26; SARISÖZEN, s.15.

⁴⁵ ALANGOYA /YILDIRIM/DEREN- YILDIRIM, s.595; SARISÖZEN, s.15; ÖZBAY/KORUCU, s.26.

⁴⁶ ALANGOYA, H. Yavuz; **Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği Ve Denetlenmesi**, İstanbul 1973, (ALANGOYA-Tahkim), s.15; ÖZBAY/KORUCU, s.26

⁴⁷ YEŞİLIRMAK, s.75.

⁴⁸ ÖZBAY/KORUCU, s.26;YEŞİLIRMAK, s.73;DAYINLARLI, Kemal;**HUMK'da Düzenlenen İç Tahkim**, Ankara 1997, (DAYINARLI-İç Tahkim), s.33.

⁴⁹ YILDIRIM-Ticari Sır, s.89 vd.

süren görüşün⁵⁰ yanında; HMK ile getirilen iptal davasının ve bu dava sonunda verilen kararların temyizinin mümkün olması sebebiyle, HUMK uygulamasına göre tahkimi hızlandırmadığını da ileri süren bir görüş⁵¹ de bulunmaktadır.

Kanaatimizce iptal davası ile bu açıdan amaçlanan şey; tahkimin hızlılığını temin etme değil, tahkimin hızlilik unsurunu zedelememek olmalıdır. Zira Hakem kararlarına karşı açılmış iptal davası hem iptal sebepleri yönüyle⁵² hem de açılmakla ya da temyiz edilmekle hakem kararının icrasını durdurmayacağı⁵³ gerekçeleri ile yargılamayı uzatıcı faaliyette bulunan kötü niyetli olan tarafın bu durumu kullanamayacağı kanun ile hükme bağlanmıştır.

Ancak iptal davasında esas amacın; hakemlerce verilmiş kararların ağır usuli hatalara karşı da olsa devlet yargısınca denetlenebilmesi olduğunu düşünmekteyiz. Zira kanunda düzenlenmiş iptal sebeplerinin içeriği genel itibariyle kamuyu ilgilendiren ya da ağır usuli ihlallerle ilgilidir.

İptal davasının amacına ilişkin yukarıda açıklanan görüşlerde, aslında iptal davasının sadece araç olarak kullanılan bir amaçtan bahsedilmiştir.

C. İptal Davasında Aleniyet İlkesinin Uygulanması İle İlgili Bazı Sorunlar

İç tahkimin taraflarca tercih edilme sebeplerinin temelinde tahkim yargılamasının gizli yapılabilmesi gelmektedir. Zira aleniyet ilkesine göre devlet yargısında duruşmalar ve kararların bildirilmesi aleni olmalıdır⁵⁴ ve bu durum, ticari sırların ifşası gibi bazı nispi menfaatlerin zarar görmesine neden olabilmektedir⁵⁵.

Öte yandan bu gizli yargılamayı seçebilme kuralı ise her zaman mümkün olmayacaktır. Zira tahkim kurumu ihtiyari tahkim ve zorunlu tahkim olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmuş ve mecburi tahkimde, taraflar aralarındaki hukuki ilişkiden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünü kanuni bir zorunluluk sebebiyle hakem veya hakemlere bırakmakta olduklarından⁵⁶; zorunlu tahkimde, artık devlet yargısına da-

⁵⁰ ÖZBAY/KORUCU, s.26; SARISÖZEN, s.15; ALANGOYA /YILDIRIM/DEREN- YILDIRIM, s.595; ALANGOYA-Tahkim, s.15; YEŞİLİRMAK, s.75

⁵¹ EKŞİ, Nuray; **Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim**, İstanbul 2013; s.195.

⁵² Hakemin hukuku doğru uygulayıp uygulamadığına bakılmamaktadır, kanunda numerusclauses olarak sayılmış iptal sebepleri ile sınırlı bir inceleme yapılmaktadır.

⁵³ HMK m.439/4 te “Hakem kararına karşı iptal davası açılması kararın icrasını durdurmaz” denilmekte ve m.439/6’da da “Temyiz, kararın icrasını durdurmaz” denilmekle iptal davasında verilen kararın temyiz edilmesinin de kararın icrasını durdurmayacağı belirtilmiştir.

⁵⁴ KURT KONCA, Nesibe; **Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesi**, Ankara 2009, s. 6 vd.; Ayrıca detaylı bilgi için Bkz. YILDIRIM-Ticari sır; s.17-18

⁵⁵ Detaylı bilgi için Bkz. YILDIRIM-Ticari sır; s.124 vd.

⁵⁶ YEĞENGİL, Rasih; **Tahkim(L'arbitrage)**, İstanbul 1974, s. 102; ALANGOYA-Tahkim, s. 3.

hil kabul edilmelidir⁵⁷.Zorunlu tahkim hallerinde de tarafların, Anayasa'nın 36'ncı maddesi uyarınca, adil yargılanma haklarının ve yargılamanın aleniliğinin teminin devlet tarafından, kamu düzeninden sayıldıkları gerekçesiyle sağlanması gerekir. Yani gizli yargılama yapılamayacaktır.

Ancak şüphesiz İç tahkimde, tahkimin ihtiyari olması sebebiyle gizli yargılama yapılabilecektir. Hakem yargılamasında tarafların gerek ticari sırlarını gerekse haksız rekabete konu edilebilecek işletme sırlarını paylaşması, şüphesiz tahkimde gizli yargılama⁵⁸ ile mümkün hale gelmektedir.

Peki ama tahkim yargılaması bittikten sonra hakem kararına karşı açılacak iptal davasında ticari sırlar gibi yargılamanın gizliliği ile korunan nispi menfaatler nasıl korunacaktır? Zira dosya devlet yargısına taşınmış olmakla Hukuk Muhakemeleri Kanunu uygulanacak ve aleniyet ilkesi uygulama alanı bulacaktır.

Hakem ya da hakem kurulunun uyuşmazlıkla alakalı tüm bilgileri haiz oldukları düşünüldüğünde, bu nispi menfaatlerin korunması için ne yapılabilecektir?

Ayrıca bu tür nispi menfaatler hakem kararında nasıl belirtilecektir?

HMK'nun 439.maddesinde iptal davasında incelenecek hususlar tahdidi olarak belirtilmiş olsa da bu hususların varlığının tespiti, hakem yargılamasına konu olmuş dosyanın tümünün incelenmesini gerektirir niteliktedir. Bu sebeple de örneğin ticari sırların koruma dışında kalmaması için gizli kalması gerekirken bu sırlara aleniyet kazandırılarak ticari sır korumasının⁵⁹ dışına itilmesi söz konusu olacaktır.

Bu nedenle ilk soruya verilecek cevap oldukça önem arz etmektedir. İptal davasında tahkim yargılaması sırasında dermeyan edilmiş ticari sırların korunabilmesi için ilk olarak dinamik aleniyetin kaldırılması gerekmektedir. Dinamik aleniyet, yargılamanın yürütüldüğü duruşmaların aleni surette yapılmasını ifade eder⁶⁰. Yani duruşmaların herkese açık ve ilgililerce izlenmesine müsait halini kapsar. Burada ilgililerden kasıt 3. kişilerdir⁶¹. Böylece iptal davasında HMK m.439/5'e göre hakim

⁵⁷ KURT KONCA, s.233

⁵⁸ Burada gizli yargılamadan kasıt sadece duruşmanın aleniyetinin sınırlandırılması değildir; aynı zamanda dosya aleniyetinin de sınırlandırılmasını kapsamı gerektiğini bildirmeliyiz. Detaylı bilgi için Bkz. YILDIRIM-Ticari Sır; s.41-42.

⁵⁹ Ticari sırların en önemli unsuru gizlilik unsuru olduğundan, gizlilik devam ettiği sürece ticari sır koruması da süresiz olarak devam edecektir. Ticari sırrı patent korumasından ayıran temel farklılıklardan biri de bu durumdur. . YILDIRIM-Ticari Sır; s.90.

⁶⁰ PEKCANITEZ, Hakan; "Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesi", Yargı Reformu 2000 Sempozyumu, İzmir 2000, (s. 408-427), (PEKCANITEZ-Aleniyet), s. 409; KURT KONCA, s.173.

⁶¹ 3.kişiler kapsamına tarafların girmediği anlaşılmaktadır. Zira duruşmanın aleniliği ile taraf aleniliği farklı fonksiyonel kavramlardır. Taraf aleniyeti((Parteiöffentlichkeit) davanın taraflarına tanınmış ve ihlal edildiğinde doğrudan savunma hakkını zedelediğinden hukuki dinlenilme

duruşma yapsa bile taraflar dışındaki 3. Kişilere bu yargılama kapalı olacaktır. Bu durum doktrinde⁶² belirtilen aleniyet ilkesinin gerçeğin bulunmasına aracılık etme amacına⁶³ da esasen aykırı değildir. Zira gerçeğin bulunmasına aracılık etme amacı davanın esasına ilişkindir; ancak iptal davasında hakim işin esasına aslında girmeyecek, hakemin hukuku doğru uygulayıp uygulamadığına bakmaksızın kanunda sayılmış sebeplerin varlığını tespit etmeyecektir.

Ancak ilk sorunun çözümünde dinamik aleniyetin kaldırılmasının yanında kaanatomizme dosya aleniyetinin de kaldırılmasıyla iyi bir çözüme ulaşılmış olacaktır.

Dosya aleniyeti; dava dosyasının yargılama tarafı olmayan üçüncü kişilerce incelenmesini ifade eder⁶⁴. Genel hukuk sistemlerinde dosya aleniyetinin aleniyet ilkesi kapsamında olduğu tartışmalıdır⁶⁵. Türk hukukunda ise doğrudan aleniyetin duruşma ile birlikte dosya aleniyetini de kapsamadığı görüşü baskındır⁶⁶. Ancak dosya aleniyeti kabul görmese dahi mahkemelerin yapısı ve işleyişi itibarıyla ticari sır gibi nispi menfaatlerin korunması için dava dosyaların 3. Kişilerin incelenmesinin yasaklanması gerekir.

İkinci sorunun çözümünde ise tahkim yargılamasına katılmış hakem ve tarafların dışındaki 3. kişiler için, HMK'nın 28/4 hükmü gereği susma yükümlülüğünden⁶⁷; hakem açısından ise, hakemin sır saklama yükümlülüğünden hareket edilmesinin

hakkına ait bir müesseseyken; duruşma aleniyeti ise yargılamanın taraflar dışındakilerce izlenilmesini anlatmakta olduğundan aleniyet ilkesine dahil bir müessesedir. (AKTEPE ARTIK, Sezgin; **Avrupa İnsan hakları sözleşmesi ve Avrupa insan hakları mahkemesi kararları ışığında Medeni usul hukukunda Adil yargılanma hakkı**, İstanbul 2015, s.308; KURT KONCA, s.2; ÖZEKES, Muhammet; **Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenme Hakkı**, Ankara 2003, s. 94.)

Ancak Taraf aleniyetini yargılamanın aleniyeti kapsamında gören görüşlerde mevcuttur. (AKCAN, Recep; **Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Sebepleri**, 1999, s.75; BİLGE, Necip/ÖNEN, Ergun; **Medeni Yargılama Hukuku Dersleri**, Asil Yayın Dağıtım, Ankara 1978, s.292.)

⁶² WATERSTRAAT, Daniel; **ALI/UNIDROIT Principles and Rules of Transnational Civil Procedure**, Nomos, s.60; YILDIRIM, Mehmet Kamil; **Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi**, İstanbul 1990, s.96; AKSOY, Muammer; **Muhakemelerin Aleniliği Prensibi**, Forum Dergisi, 1957, C.VII, Sa. 75, s. 9–11, s. 9

⁶³ Detaylı açıklama için bakınız YILDIRIM-Ticari sır; s.28-29.

⁶⁴ KURT KONCA, s.119.

⁶⁵ AKTEPE ARTIK, s.317.

⁶⁶ PEKCANİTEZ-Aleniyet, s.418; YOKUŞ-SEVÜK, Handan; **Adil Yargılanma Kapsamında Ceza Yargılamasında Aleniyet İlkesi**, Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004 (s. 747–764), s.748; Ancak KURT KONCA, yargılamanın tarafı olmayanların sadece hukuki menfaatleri bulunduğu takdirde dava dosyasını görebilmeleri gerektiğini ifade etmektedir.

⁶⁷ “Gizli yargılama yapılması halinde, duruşma salonunda bulunan kişilerin, yargılama ile ilgili olarak öğrenmiş oldukları hususlar hakkında sessiz kalmalarına ilişkin yükümlülüğe, susma yükümlülüğü denir” . (KURT KONCA, s.313.) Ayrıca bkz. YILDIRIM-Ticari sır; s.123-124.

doğru olacağı kanaatindeyiz. KURT KONCA'ya göre⁶⁸; hakemin tahkimin gizliliğine aykırı hareket ederek yargılama esnasında, yargılamadaki ticari sırları ifşa etmesi kamu düzenine aykırılık nedeniyle bozma sebebi sayılmalıdır⁶⁹. Ancak yargılamadan sonra hakemin örneğin sırları ifşa ederek gizliliği ihlal etmesi artık hakemlerin sır saklama yükümlülüğünün ihlali sayılmalı; tarafların ticari sırlarının öğrenilmesinden kaynaklanan zararlardan dolayı hakemin hukuki sorumluluğuna gidilmelidir⁷⁰.

Son olarak da, gizli yapılmış olan tahkim yargılaması sonucunda ticari sır gibi nispi menfaatlerin hükme alınmasının zorunlu olduğu durumların sakıncalarının bertaraf edilip edilemeyeceği sorunu irdelenmelidir.

Öncelikle hakem kararının icra kabiliyetinin olması, statik aleniyeti gerektirmez. Zira statik aleniyetin asıl ve temel amacı; doktrinde belirtildiği üzere, yargılamanın tarafı olmayan üçüncü kişilerce mahkeme kararlarına ulaşılabilmesi⁷¹ ve bu yolla adil yargılanmanın garantilerinden olan hükmün aleniliğini sağlayarak bu kararların kamuca denetlenmesini sağlamaktır⁷². Ancak tahkim yargılamasında adil yargılanma hakkı iptal davası ile ayrıca korunmakta olduğundan ve tahkime konu uyuşmazlığın taraflarca üzerinde serbestçe tasarruf edecekleri bir konu olduğundan statik aleniyetin sağlanmasına da gerek yoktur.

Yine de hükümde belirtilmiş ticari sırların korunması için şöyle bir yolun izlenmesinin uygun olacağı görüşünderiz:

Sırların içerdiği belgenin hükümden ayrı bir belge olması gerekir. Ancak bu “ ek belge” hükmün ayrılmaz bir parçası olmalıdır⁷³. Bu belgede yargılamada geçen tüm sırların yer alması gerekir. Ek belgeye konulan ticari sırlara hükmün gerekçesinde çok genel ifadelerle de olsa yer verilmeli ancak ayrıntı asla verilmemelidir⁷⁴. Bu şekilde hükme alınmış nispi menfaatler korunmuş olacaktır.

⁶⁸ KURT KONCA, s.327.

⁶⁹ Zira gizli yargılama yapılması suretiyle, taraflar, ticari sır gibi ifşasından kaçındıkları hususları, iddia ve savunmalarında rahatlıkla ileri sürebilmektedir. Bu açıdan tahkim yargılamasında gizlilik, tarafların iddia ve savunmada bulunma hakkını teminat altına almakta ve buna aykırı hareket edilmesi halinde, tahkim yargılamasının aleni olması sebebiyle, taraflar, üçüncü kişilerin öğrenmesinden kaçındıkları vakıaları ileri süremeyecek, onların iddia ve savunmada bulunma hakları kısıtlanacaktır.

⁷⁰ Hakemlerin sır saklama yükümlülüğü ve hukuki sorumluluğu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. TAŞKIN, Alim; **Hakem Sözleşmesi**, Ankara 2005, s. 149-153; 160-167.

⁷¹ KURT KONCA, s.192; AKTEPE ARTIK, s.326.

⁷² YILDIRIM-Ticari Sır; s.47.

⁷³ ERDÖNMEZ, Güray; **Medeni Usul Hukukunda Belgelerin İbrazi Mecburiyeti**, İstanbul 2011, s.480.

⁷⁴ Bu ek belge kendi içerisinde iki parça halinde olmalıdır. Bir parçasında sadece hükme esas alınmış sırlar yer almalı, diğer parçasında ise diğer sırlar yer almalıdır. Bu iki parçada ayrı ayrı hakim tarafından mühürlenmeli ve ek belge içine konarak tekrar mühürlenerek dosyadan ayrı ve özel bir arşivde muhafaza altına alınmalıdır. Artık bu ek belge sadece hakim kararıyla ya da kanun yollarındaki incelemeyle açılabilir ve ek belgenin kim tarafından ne zaman açıldığı hususları içerir kayıtlar tutulmalıdır.

SONUÇ

- İptal davası teknik anlamda bir kanun yolu değildir. Zira iptal davası; kanun yolunun karakteristik özellikleri olan erteleyici etkiyi ve aktarıcı etkisiyi göstermemektedir. Ayrıca da HMK m.439 f.2 de hakem/hakem heyetinin hukuku doğru uygulamış olup olmaması da iptal sebebi olarak düzenlenmemiştir. Bu açıdan da iptal davasının bir kanun yolu olmadığı anlaşılabilir.

- İptal davası açmak için maddede anılan bir aylık sürenin hukuki niteliği hak düşürücü süre olmasıdır. Zira bu sürenin kaçırılması ile bu hak ortadan kalkmakta, karşı tarafın ihtiyarında bırakılmamaktadır. Ayrıca bu süre adli tatilde de işlemekle beraber eski hale

- Aslında kanun lafzından her ne kadar iptal sebeplerinin tespiti halinde hakem kararının iptalinin zorunlu olmadığı anlaşılrsa da, esasen burada bu sebeplerin bulunması halinde ancak kararın iptal edilebileceği ve kanatimizce iptal davası açılmışsa artık sebebin tespiti ile de bu kararın verilmesinin zorunlu olduğu anlaşılmalıdır.

- Taraflardan birinin talebi üzerine hükmolunan para veya eşyanın değerini karşılayacak bir teminat gösterilmek şartı ile kararın icrası durdurabilme imkanı temyiz aşamasında olmayacaktır. Zira HMK 439.maddede bu imkanın iptal davası sırasında kullanılacağı düzenlenmiş; ancak temyiz aşamasında böyle bir hak düzenlenmemiştir. Bu tespit, temyizın amacına da uygun düşecektir.

- Doktrinde mahkemenin teminat karşılığı hakem kararının icrasının durdurması için, mahkemenin iptal iddiasını ciddi görmesi gerektiği görüşüne katılmamaktayız. Şöyle ki; uyuşmazlığın bir ticari sırrın kime ait olduğu faraziyesinde, tedbirin teminat karşılığında hemen verilmesi ile ticarî sır korunmuş olacaktır. Ancak sadece iptal iddiasının ciddi görülmemesi sebebiyle tedbirin reddedilmesi ve yargılama sonunda davacı tarafın iddiasında haklı çıkması durumunda, kararın icra edilmesi sebebiyle ticarî sır karşı tarafça bilinmiş olacak ve artık ticarî sırrın sır niteliği ortadan kalkmakla birlikte korunması açısından elde bulunan hukuki imkanlar telafisi mümkün olmayacak şekilde yok olmuş olacaktır.

- TMK m.14'te "Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur" denilmektedir. Yine aynı kanununun 15. Maddesinde ise ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiillerinin hukuki sonuç doğurmayacağı hüküm altına alınmıştır. fiil ehliyetine sahip olmayan birinin yapmış olduğu tahkim sözleşmesi ve bu sözleşmeye istinaden yapılan tahkim yargılaması sonunda tarafların bu nedene dayanan iptal davası açmama ile hakem kararının icra edilebilir hale gelmesi yoluyla da TMK m.15 hükmü kanaatimizce doğru olmayacak şekilde aşılmış olacaktır. Zira iptal davası açılmayan hakem kararları artık bir denetime tabi tutulmamış olacaktır.

- HMK m.439/2-d bendinde düzenlenmiş olan "hakemin talebin tamamı hak-

kinda karar vermediği” iddiasıyla açılacak olan iptal davasında taleplerin aslilik ve fer’ilik ilişkisi içerisinde olması durumunda ve asli talep için verilmiş bir kararın bulunduğu ancak fer’i talep için bulunan bir kararın olmadığı gerekçesiyle de iptal davasının açılacağı mümkün gözükmemektedir. Ancak asli talep için verilen kararın aslında fer’i talebin reddi anlamına geldiği durumlarda bu davanın açılmayacağı düşünmekteyiz.

- HMK kapsamındaki hakem kararları, verildikleri anda icra edilebilir hale gelmektedir. Bu sebeple mahkemeler, iptal davası açılmaması halinde, hakem kararı üzerinde herhangi bir denetim mekanizmasına sahip olamayacaklar ve devlet mahkemesi tarafından incelenmemiş ve hemen icra edilebilen bir hakem/hakem kurulunun kararının tahkime elverişlilik şartını sağlamaması durumunda veya bu hakem kararının kamu düzenine aykırı olması durumunda ne olacağı sorunun çözümünde kanaatimizce ayırım yaparak çözüme ulaşmak gerekir.

Öncelikle kamu düzenine aykırı olarak verilmiş bir hakem kararına karşı tarafların bu kararı kabul etmiş olmaları durumunda artık bu kararın işletilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ancak taraflardan biri iptal davası aç(a)madığı için kamu düzenine aykırı olarak verilmiş bir hakem kararına karşı etkilenen 3. kişilerin gidebileceği yol ise; hakem kararının yok hükmünde olacağı gerekçesiyle aynı uyumsuzluk için devlet yargısında yeni bir dava açmak olmalıdır. Böylece kamu düzenine aykırı hakem kararının işlenemez hale getirilebileceği savunulmaktadır.

- Son olarak da kanaatimizce iptal davası ile bu açıdan amaçlanan şey; tahkimin hızlılığını temin etme değil, tahkimin hızlılık unsurunu zedelememek olmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKCAN, Recep; **Usul Kurallarına Aykırılığa Dayanan Temyiz Sebepleri**, 1999.
- AKÇAY, Ergin; **Türk Borçlar Kanunu’na Göre Zamanaşımı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s.12.
- AKSOY, Muammer; **Muhakemelerin Aleniliği Prensibi**, Forum Dergisi, 1957, C.VII, Sa. 75.
- AKTEPE ARTIK, Sezin; **Avrupa İnsan hakları sözleşmesi ve Avrupa insan hakları mahkemesi kararları ışığında Medeni usul hukukunda Adil yargılanma hakkı**, İstanbul 2015.
- ALANGOYA, H. Yavuz /YILDIRIM, Kamil/DEREN- YILDIRIM, Nevhis; **Medeni Usul Hukuku Esasları**, Beta Yayınları, 7. Bası, İstanbul 2009.
- ALANGOYA, H. Yavuz; **Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği Ve Denetlenmesi**, İstanbul 1973, (ALANGOYA-Tahkim).
- ALBAYRAK, Hakan; **“Tahkimde Kanun Yolları”**, Terazi Hukuk Dergisi, Sa. 18, 2008.

- BİLGE, Necip/ÖNEN, Ergun; **Medeni Yargılama Hukuku Dersleri**, Asil Yayın Dağıtım, Ankara 1978.
- BUDAK, Ali Cem; **“Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun Tahkim Hükümleri”**, UTTER, C. 1, S.1, 2012, (s.31-60).
- EKŞİ, Nuray; **Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Tahkim**, İstanbul 2013.
- DAYINLARLI, Kemal; **HUMK’da Düzenlenen İç Tahkim**, Ankara 1997, (DAYINARLI-İç Tahkim).
- DAYINLARLI, Kemal; **“Tahkim Nedir Ve Tahkimin Faydaları Nelerdir?”**, İntes İç Tahkim Ve Uygulamaları Konferansı, 2013, (s.17-29)..
- DEREN-YILDIRIM, Nevhis; **UNCITRAL Model Kanunu ve Milletlerarası Tahkim Kanunu Çerçevesinde Milletlerarası Tahkimin Esaslı Sorunları**, 1. Basım, 2004, Alkim Yayınları.
- ERDÖNMEZ, Güray; **Medeni Usul Hukukunda Belgelerin İbrazi Mecburiyeti**, İstanbul 2011.
- GÖRGÜN, L.Şanal; **Medeni Usul Hukuku**, Ankara 2014.
- GÜLTEK, Şule; **Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca İptal Davası**, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, DEÜSBE, İzmir 2011.
- KALPSÜZ, Turgut; **“Türk Hukukunda Hakem Kararlarının Temyizi Sebepleri”**, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Haziran 1997, Cilt XIX, Sayı 1, (s. 5-41).
- KALPSÜZ, Turgut; **Türkiye’de Milletlerarası Tahkim**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2007, Sözkese Matbaacılık (Tahkim).
- KARADAŞ, İzzet; **Ulusal (İç) Tahkim**, Ankara 2013.
- KARSLI, Abdurrahim; **Medeni Muhakeme Hukuku**, İstanbul 2012.
- KOCAYUSUFAŞAOĞLU, Necip; **Borçlar Hukuku Dersleri**, 1. Fasikül, 2. bs., İstanbul, Filiz Kitabevi, 1985.
- KONURALP, Cengiz Serhat; **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim**, İÜSBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2011.
- KURU, Baki/ASLAN Ramazan/YILMAZ Ejder; **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 6100 Sayılı HMK’na Göre Yeniden Yazılmış**, 25. Baskı, Ankara 2014, s.779.
- KURT KONCA, Nesibe; **Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesi**, Ankara 2009.
- MOSES, L. Margaret; **The Principles and Practise of International Commercial Arbitration**, Cambridge University Press, United States of America, 2008.
- MUŞUL, Timuçin; **Medeni Usul Hukuku**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, İstanbul 2012.
- ÖZBAY, İbrahim; **6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi?**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Bastı, Ankara 2013, (ÖZBAY-HMK).
- ÖZBAY, İbrahim; **Hakem Kararlarının Temyizi**, Ankara 2004, (ÖZBAY-Temyiz).
- ÖZBAY, İbrahim; **Yargıtayın Son Kararları Işığında Hakem Kararlarına Karşı Açılacak İptal Davasına İlişkin HMK M.439 Hükümünün Zaman Bakımından Uygulanması**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 16, Özel Sayı (Prof. Dr.

- Hakan Pekcanitez'e Armağan), 2014, (s.779-811), (ÖZBAY-İptal Davası).
- ÖZBAY, İbrahim/KORUCU Yavuz; **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Tahkim**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016 .
- ÖZEKES, Muhammet; **Medeni Usul Hukukunda Hukuki Dinlenilme Hakkı**, Ankara 2003.
- ÖZEKES, Muhammet, “**Medeni Usul Hukukunda Yok Hüküm ve Etkisiz Hüküm**”, Yargıtay Dergisi, 2006/I, (s. 661-699).
- PEKCANITEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet; **Medeni Usul Hukuku**, 14.bası, Ankara 2013.
- PEKCANITEZ, Hakan; “**Medeni Usul Hukukunda Aleniyet İlkesi**”, Yargıtay Reformu 2000 Sempozyumu, İzmir 2000, (s. 408-427), (PEKCANITEZ-Aleniyet), s. 409.
- PEKCANITEZ, Hakan; **Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Tahkime İlişkin Hükümleri, ICC IX. Milletlerarası Tahkim Semineri**, 19 Nisan 2011 Ankara, ICC Türkiye Milli Komitesi Yayını, Ankara 2011, (PEKCANITEZ-Tahkim).
- SARISÖZEN, M. Serhat; **Medeni Usul Hukukunda Hakem Yargılaması**, Kazancı, 2005.
- SÜRAL, Ceyda; **Hakem Kararlarının İcrası Ve İptal Davası**,Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 16, Özel Sayı(Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan), 2014, (s.1377-1411).
- TAŞKIN, Alim; **Hakem Sözleşmesi**, Ankara 2005.
- TAŞPINAR-AYVAZ, Sema;**Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) Zaman Bakımından Uygulanması**, Ankara 2013.
- UMAR, Bilge; **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.
- VURALOĞLU, Mehmet Oğuz; “**HMK'nun Tahkim Hakkındaki Hükümleri**” YÜHFD, Prof.Dr. Erhan ADAL'a Armağan, C.VIII, Sa.2, 2011.
- WATERSTRAAT, Daniel; **ALI/UNIDROIT Principles and Rules of Transnational Civil Procedure**, Nomos.
- YAVAŞ, Murat; **Medeni Usul Hukukunda Temyiz**, Seçkin Yayınları, İstanbul 2015
- YEĞENGİL, Rasih; **Tahkim (L'arbitrage)**, İstanbul 1974.
- YEŞİLİRMAK, Ali; **Türkiye'de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, 2011.
- YOKUŞ-SEVÜK, Handan; **Adil Yargılanma Kapsamında Ceza Yargılamasında Aleniyet İlkesi**, Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004 (s. 747-764).
- YILDIRIM, Fikret; **Ticari Sır Bakımından Aleniyet İlkesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, MÜSBE, İstanbul 2015.
- YILDIRIM, Mehmet Kamil; **Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi**, İstanbul 1990.
- YILMAZ, Ejder; **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, Ankara 2013.